

European Securities and
Markets Authority

Suunised

Väärtpaberite keskdepositooriumi eeskirjad ja menetlused liikmete makseviivituse korral

Sisukord

1	Kohaldamisala.....	3
2	Mõisted	4
3	Eesmärk.....	5
4	Järgimis- ja aruandluskohustus	6
4.1	Suuniste staatus.....	6
4.2	Aruandlusnõuded	6
5	Suunised	7
5.1	Liikme makseviivituse korral kohaldatavate eeskirjade ja menetluste kindlaksmääramine.....	7
5.2	Liikme makseviivituse korral kohaldatavate eeskirjade ja menetluste korrapärase testimine ja läbivaatamine.....	10

1 Kohaldamisala

Sihtrühm

1. Käesolevaid suuniseid kohaldatakse pädevate asutuste suhtes.

Käsitlusala

2. Käesolevaid suuniseid kohaldatakse seoses eeskirjade ja menetlustega, mille väärtpaberite keskdepositoorium peab kehtestama, et tulla toime oma liikme makseviivitusega vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 909/2014 artiklile 41.

Jõustumine

3. Käesolevaid suuniseid kohaldatakse alates kaks kuud pärast nende avaldamise kuupäeva Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) veebilehel kõikides ELi ametlikes keeltes.

2 Mõisted

4. Kui ei ole sätestatud teisiti, on määruses (EL) nr 909/2014 määratletud mõistetel ka käesolevates suunistes sama tähendus. Peale selle kasutatakse järgmisi mõisteid:

<i>Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2017/392</i>	komisjoni 11. novembri 2016. aasta delegeeritud määrus (EL) 2017/392, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 909/2014 seoses regulatiivsete tehniliste standarditega, mis käsitlevad väärtpaberite keskdepositooriumide suhtes kohaldatavaid tegevuslubade andmise, järelevalve ja tegevusega seotud nõudeid
<i>CPSS-IOSCO finantsturu infrastruktuuride põhimõtted</i>	makse- ja arveldussüsteemide komitee (CPSS) ning Rahvusvahelise Väärtpaberijärelevalve Organisatsiooni (IOSCO) dokument „Principles for financial market infrastructures“, aprill 2012
<i>Direktiiv 98/26/EÜ</i>	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. mai 1998. aasta direktiiv 98/26/EÜ arvelduse lõplikkuse kohta makse- ja väärtpaberiarveldussüsteemides
<i>EK</i>	Euroopa Komisjon
<i>ESMA</i>	Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve
<i>EL</i>	Euroopa Liit
<i>Määrus (EL) nr 909/2014</i>	Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 909/2014, mis käsitleb väärtpaberiarvelduse parandamist Euroopa Liidus ja väärtpaberite keskdepositooriume ning millega muudetakse direktiive 98/26/EÜ ja 2014/65/EL ning määrust (EL) nr 236/2012
<i>Määrus (EL) nr 1095/2010</i>	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1095/2010, millega asutatakse Euroopa Järelevalveasutus (Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve), muudetakse otsust nr 716/2009/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni otsus 2009/77/EÜ

3 Eesmärk

5. Suuniste eesmärk on tagada määruse (EL) nr 909/2014 artikli 41 sätete ühetaoline ja järjepidev kohaldamine. Suunistega püütakse eelkõige tagada, et väärtpaberite keskdepositooriumid kehtestavad selged ja tõhusad eeskirjad ja menetlused ning kohaldavad neid oma mis tahes liikme makseviivitusega toimetulekuks (see hõlmab kõiki liikmeid, st nii väärtpaberite keskdepositooriumidest liikmeid kui ka muud liiki turuinfrastruktuure, ja nendes liikmesriikides, kes on otsustanud vastavalt direktiivi 98/26/EÜ artikli 2 punktile f käsitada kaudseid osalejaid liikmetena, ka kaudseid liikmeid).
6. Kuna liikme *makseviivituse* mõiste ise on juba määruses (EL) nr 909/2014 määratletud kui „*olukord, kus liikme vastu on algatatud [...] maksejõuetusmenetlus*“, ei ole nende suuniste eesmärk täpsustada veelgi liikme *makseviivituse* mõistet, vaid anda üksnes suuniseid nende meetmete kohta, mida väärtpaberite keskdepositoorium peaks kehtestama ja võtma liikme makseviivituse korral.
7. Direktiivis 98/26/EÜ on maksejõuetusmenetlus määratletud kui „liikmesriigi või kolmanda riigi õigusaktides sätestatud mis tahes ühismeetmed osaleja lõpetamiseks või ümberkorraldamiseks, kui selliste meetmetega kaasneb ülekannete või maksete peatamine või piiramine“ (artikli 2 punkt j) ja liikme vastu maksejõuetusmenetluse algatamise hetk määratletud kui hetk, mil asjaomane kohtuorgan või haldusasutus langetab oma otsuse (artikli 6 lõige 1). Peale selle on direktiivis 98/26/EÜ sätestatud, et sellisel juhul teatab asjaomane kohtuorgan või haldusasutus sellest otsusest enda liikmesriigi valitud asjakohasele asutusele ja et liikmesriik teavitab viivitamata Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu, teisi liikmesriike ja Euroopa Väärtpaberiturujärelevat (artikli 6 lõiked 2 ja 3).
8. Nagu on osutatud määruse (EL) nr 909/2014 põhjenduses 6, peaks ESMA tagama määruses (EL) nr 909/2014 ette nähtud suuniste väljatöötamisel kooskõla CPSS-IOSCO finantsturu infrastruktuuride põhimõtetega.
9. Sellega seoses võidakse täheldada, et CPSS-IOSCO finantsturu infrastruktuuride põhimõtete kohaldamisala on tegelikult laiem kui käesolevate suuniste oma, sest neis on sätestatud, et „*finantsturu infrastruktuur peaks oma eeskirjades ja menetlustes sätestama, missugustel asjaoludel on tegemist liikme makseviivitusega, käsitledes nii rahalist kui ka talitluslikku makseviivitust*“, ning täpsustatud, et „*talitluslik makseviivitus esineb siis, kui liige ei suuda oma kohustusi täita talitlusprobleemi, nagu infotehnoloogiasüsteemi rikke tõttu*“.
10. On oluline märkida, et kuigi määruses (EL) nr 909/2014 on lähtutud makseviivituse küllaltki kitsast tähendusest, ei takista see väärtpaberite keskdepositooriumidel kehtestada oma liikmete suhtes veel muid menetlusi peale ametliku maksejõuetusmenetluse algatamise, et liikmeid mõjutavate sündmustega toime tulla.

4 Järgimis- ja aruandluskohustus

4.1 Suuniste staatus

11. Käesolev dokument sisaldab määruse (EL) nr 909/2014 artikli 41 lõike 4 alusel kooskõlas määruse (EL) nr 1095/2010 artikliga 16 välja antud suuniseid. Määruse (EL) nr 1095/2010 artikli 16 lõike 3 kohaselt peavad pädevad asutused ja finantsturu osalised võtma mis tahes meetmeid, et suuniseid ja soovitusi järgida.
12. Pädevad asutused, kelle suhtes suuniseid kohaldatakse, peaksid neid järgima, lisades need oma järelevalvetavadesse, ja jälgima, kas väärtpaberite keskdepositooriumid neid järgivad.

4.2 Aruandlusnõuded

13. Pädevad asutused, kelle suhtes käesolevaid suuniseid kohaldatakse, peavad kahe kuu jooksul pärast nende avaldamist ESMA veebilehel kõikides ELi ametlikes keeltes, teavitama ESMA-t aadressil CSDR.Notifications@esma.europa.eu sellest, kas nad järgivad või kavatsevad järgida neid suuniseid, põhjendades nende mittejärgimist.
14. Kui teadet selle tähtaja jooksul ei saabu, eeldatakse, et pädevad asutused ei järgi suuniseid. Teate vorm on kättesaadav ESMA veebilehel.

5 Suunised

5.1 Liikme makseviivituse korral kohaldatavate eeskirjade ja menetluste kindlaksmääramine

5.1.1 Liikme makseviivituse korral kohaldatavate eeskirjade ja menetluste kehtestamise kord

1. Väärtpaberite keskdepositoorium peaks iga enda hallatava väärtpaberiarveldussüsteemi makseviivituse korral kohaldatavate eeskirjade ja menetluste väljatöötamisse kaasama kõik asjaomased sidusrühmad, muu hulgas oma liikmed (näiteks kasutajate komiteedega konsulteerimise teel), muud asjaomased turuinfrastruktuurid (väärtpaberite keskdepositooriumid, väärtpaberite keskdepositooriumi kaudu arveldatavate väärtpaberitehingute raha poole arveldamisega tegelevad üksused, kesksed vastaspoolad ja kauplemiskohad) ning juhul, kui kasutatakse ühtset arvelduste infrastruktuuri, siis ka selle infrastruktuuri haldaja.
2. Väärtpaberite keskdepositooriumi liikme makseviivituse korral kohaldatavad eeskirjad ja menetlused peaks kinnitama keskdepositooriumi juhtorgan.

5.1.2 Liikme makseviivituse kinnitamine

3. Väärtpaberite keskdepositoorium peaks liikme makseviivituse korral kohaldatavaid eeskirju ja menetlusi rakendama siis, kui väärtpaberite keskdepositoorium on tuvastanud oma liikme makseviivituse, olles võtnud kõik mõistlikud meetmed selle olemasolu kontrollimiseks.
4. Väärtpaberite keskdepositooriumile võib liikme makseviivitusest teatada liige ise, direktiivi 98/26/EÜ artikli 6 lõike 2 alusel määratud asutus, mis asub väärtpaberite keskdepositooriumi liikmesriigis, väärtpaberite keskdepositooriumi pädev asutus, kohustusi mittetäitva liikme pädev asutus või mis tahes muu isik, kes teab makseviivituse olemasolust, nagu keskne vastaspool, kauplemiskoht, ühendatud väärtpaberite keskdepositoorium või väärtpaberite keskdepositooriumi kasutatava ühtse arvelduste infrastruktuuri haldaja.
5. Selleks peaks väärtpaberite keskdepositoorium nõudma, et tema liikmed teavitavad teda oma makseviivitusest esimesel võimalusel, ja ta peaks täpsustama, missuguse kanali kaudu seda tuleks teha.
6. Niipea kui väärtpaberite keskdepositooriumi teavitatakse tema liikme makseviivitusest, peaks ta edastama selle teabe koos sellel hetkel kättesaadavate üksikasjade ja teabe allikaga oma pädevale asutusele. Seejärel peaks ta esimesel võimalusel välja selgitama ja edastama oma pädevale asutusele vähemalt järgmise lisateabe:

- selle liikme liik, kellega seoses makseviivitus on tekkinud (st teave tema õigusliku seisundi, tegevusloa, tegevuse ja selle kohta, kas ta on peamine liige komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2017/392 artikli 67 tähenduses);
- kohustusi mittetäitva liikme pooleliolevate arvelduskorralduste kogumaht ja väärtus ning võimaluse korral nende arvelduskorralduste kogumaht ja väärtus, mille arveldamine võib ebaõnnestuda; väärtus tuleb arvutada komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2017/392 artikli 42 lõike 2 kohaselt makseviivituse tekkimise päeval;
- nende tehingute ja finantsinstrumentide liik (kasutades vastavalt komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2017/392 artikli 54 lõike 2 punktis b ja artikli 42 lõike 1 punkti d alapunktis i kasutatud liike), millega need korraldused on seotud;
- vajaduse korral teave selle kohta, missuguses ühtses arvelduste infrastruktuuris kohustusi mittetäitva liikme arvelduskorraldusi töödeldakse, ning kohustusi mittetäitva liikme muud piiriülese tegevuse näitajad, kui need on kättesaadavad;
- kohustusi mittetäitva liikme klientide arv, kui see on väärtpaberite keskdepositooriumile teada, ja
- teave oluliste riskide kohta, mis sellise makseviivitusega võivad kaasneda.

5.1.3 Meetmed, mida väärtpaberite keskdepositoorium võib makseviivituse korral võtta

7. Väärtpaberite keskdepositoorium peaks liikme makseviivituse korral kohaldatavates eeskirjades ja menetlustes osutama meetmetele, mida ta võib võtta oma liikme makseviivituse korral, sealhulgas meetmetele, mida ta võib võtta, et ohjata kahju ja likviidsussurvet liikme makseviivituse ajal ja pärast seda. Väärtpaberite keskdepositoorium peaks täpsustama, kas need meetmed on automaatsed või otsustatakse iga juhtumi puhul eraldi.
8. Meetmete hulka võiksid kuuluda kohaldatava õigusega lubatud ulatuses ja eelkõige kooskõlas direktiivis 98/26/EÜ sätestatud arvelduse lõplikkuse eeskirjadega:
 - (a) tavapärase arveldustavade muutmine, näiteks kohustusi mittetäitva liikme poolt uute arvelduskorralduste tema arveldussüsteemidesse sisenemise blokeerimine, tema mittelõplike arvelduskorralduste arveldamise peatamine või teatavate funktsioonide piiramine, mida võib kohaldada selle liikme arvelduskorralduste suhtes, nagu lõppkuupäeva kehtestamine arvelduskorralduse korduvtöötlemisele;
 - (b) rahaliste vahendite kasutamine väärtpaberite keskdepositooriumi poolt: vajaduse korral peaks väärtpaberite keskdepositoorium oma eeskirjades ja menetlustes kindlaks määrama need rahalised vahendid (nagu ilma krediidasutuse tegevusloata väärtpaberite keskdepositooriumi puhul tagatisfond, kui see on loodud, või väärtpaberite keskdepositooriumi puhul, kellel on luba osutada

panganduskõrvalteenuseid, liikmete poolt antud tagatis), nende kasutamise järjekorra ning meetmed ja korra, mille kohaselt neid vahendeid pärast makseviivitust täiendatakse.

9. Väärtpaberite keskdepositooriumi liikme makseviivituse korral kohaldatavates eeskirjades ja menetlustes tuleks täpsustada, missugused tagajärjed on meetmel, mida väärtpaberite keskdepositoorium võib võtta seoses kohustusi mittetäitvate ja neid täitvate liikmete arvelduskorralduste ja kontodega.

5.1.4 Liikme makseviivituse korral kohaldatavate eeskirjade ja menetluste rakendamine

10. Väärtpaberite keskdepositoorium peaks kindlaks määrama kriteeriumid, mille alusel ühe või teise liikme makseviivituse korral kohaldatavates eeskirjades ja menetlustes loetletud meetme kasuks otsustatakse.

11. Väärtpaberite keskdepositooriumil peaksid olema eeskirjad ja menetlused, milles on selgelt kirjeldatud mitmesuguste organisatsioonisiseste ja vajaduse korral ka -väliste isikute kohustusi liikme makseviivitusega tegelemisel, ning ta peaks oma töötajaid koolitama liikme makseviivituse korral kohaldatavate eeskirjade ja menetluste rakendamise alal ja neid nende rakendamisel juhendama. Neis eeskirjades ja menetlustes tuleks kindlaks määrata peamised nende eest vastutavad töötajad, käsitleda teavitamist, dokumenteerimist, teabevajadusi ja teabele juurdepääsu küsimusi ning kooskõlastamist muude üksustega, sealhulgas vajaduse korral muude turuinfrastruktuuridega, ja ühtset arvelduste infrastruktuuri kasutatavate väärtpaberite keskdepositooriumide puhul sellise infrastruktuuri haldajaga.

5.1.5 Liikme makseviivituse korral kohaldatavate eeskirjade ja menetluste rakendamisest teavitamine

12. Väärtpaberite keskdepositooriumi liikme makseviivituse korral kohaldatavates eeskirjades ja menetlustes tuleks ette näha, et:
 - (a) väärtpaberite keskdepositoorium peab esimesel võimalusel teavitama oma pädevat asutust ja kohustusi mittetäitvat liiget väärtpaberite keskdepositooriumi poolt pärast makseviivitust võetavatest või võetud meetmetest;
 - (b) väärtpaberite keskdepositoorium peab esimesel võimalusel teavitama väärtpaberite keskdepositooriumi poolt pärast makseviivitust võetud meetmetest järgmisi isikuid:
 - i. oma asjakohased asutused;
 - ii. ESMA;
 - iii. kohustusi täitvad liikmed;

- iv. väärtpaberite keskdepositooriumi teenindatavad kauplemiskohad ja kesksed vastaspooleid;
 - v. väärtpaberite keskdepositooriumi kasutatava ühtse arvelduste infrastruktuuri haldaja;
 - vi. ühendatud väärtpaberite keskdepositooriumid.
13. Punkti 12 alapunkti b alapunktides iii–vi osutatud isikutele esitatud teave ei tohi sisaldada isikuandmeid direktiivi 95/46/EÜ artikli 2 punkti a tähenduses¹ (välja arvatud juhul, kui kohustusi mittetäitev liige on füüsiline isik).

5.2 Liikme makseviivituse korral kohaldatavate eeskirjade ja menetluste korrapärase testimine ja läbivaatamine

14. Väärtpaberite keskdepositooriumi liikme makseviivituse korral kohaldatavates eeskirjades ja menetlustes tuleks täpsustada nende tõhususe ja praktilisuse testimise mehhanismid ja aeg.
15. Väärtpaberite keskdepositoorium peaks seda testimist tegema iga enda hallatava väärtpaberiarveldussüsteemi kohta vähemalt kord aastas ja igal juhul pärast liikme makseviivituse korral kohaldatavate eeskirjade ja menetluste sisulist muutmist või pädeva asutuse taotlusel koos oma asjaomaste liikmete, asjaomaste turuinfrastruktuuride (väärtpaberite keskdepositooriumid, väärtpaberite keskdepositooriumi kaudu arveldatavate väärtpaberitehingute raha poole arveldamisega tegelevad üksused, kesksed vastaspooleid ja kauplemiskohad) ning vajaduse korral muude üksustega (nagu väärtpaberite keskdepositooriumi poolt kasutatava ühtse arvelduste infrastruktuuri haldaja, kolmandad isikud, kellele on teenuste osutamine edasi antud, jne). Väärtpaberite keskdepositooriumi pädev asutus võib nõuda oma kaasamist testimisse.
16. Enne iga testimise tegemist peaks väärtpaberite keskdepositoorium kindlaks määrama parameetrid, millest tuleb testimisel lähtuda, võttes vajaduse korral arvesse eri liiki liikmeid (suuruse, tegevuse jms poolest), eri riikides või ajavööndites asuvaid liikmeid, eri liiki kontosid (*omnibus*- ja eraldi kontosid) pidavaid liikmeid ning asjaomaseid turuinfrastruktuure. Testimine peaks hõlmama matkeharjutust ja teabevahetusmenetluste kontrolli. Pädeva asutuse taotlusel võib väärtpaberite keskdepositoorium esitada enne iga testimist pädevale asutusele parameetrid, mida ta kavatses kasutada.

¹ „Isikuandmed“ – igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku (edaspidi „andmesubjekt“) kohta. Tuvastatav isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada, eelkõige isikukoodi põhjal või ühe või mitme tema füüsilisele, füsioloogilisele, vaimsele, majanduslikule, kultuurilisele või sotsiaalsele identsusele omase joone põhjal“ (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta).

17. Kui testimise käigus ilmneb mõni puudus liikme makseviivituse korral kohaldatavates eeskirjades ja menetlustes, peaks väärtpaperite keskdepositoorium neid sellest lähtudes muutma. Kui matkeharjutuse käigus selgub, et liikmetel või muudel turuinfrastruktuuridel puuduvad teadmised või valmisolek kohaldada liikme makseviivituse korral kohaldatavaid eeskirju ja menetlusi, peaks väärtpaperite keskdepositoorium tagama, et neid üksusi teavitatakse nõuetekohaselt, ja võtma meetmeid selliste puuduste kõrvaldamiseks.
18. Iga testimise tulemusi ning liikme makseviivituse korral kohaldatavates eeskirjades ja menetlustes kavandatavaid muudatusi tuleks jagada väärtpaperite keskdepositooriumi juhtorgani, riskikomitee, pädeva asutuse ja muude asjaomaste asutustega. Väärtpaperite keskdepositoorium peaks ka avaldama oma liikmetele vähemalt tehtud testimise tulemuste kokkuvõtte ning liikme makseviivituse korral kohaldatavates eeskirjades ja menetlustes kavandatavad muudatused.